

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ВИРІШЕННІ СИСТЕМНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

THE ROLE OF THE SOCIAL ECONOMY AND SOCIAL ENTREPRENEURSHIPS IN SOLVING SYSTEMIC SOCIAL PROBLEMS

УДК 330.34

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct81-5>**Костюнік О.В.**

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
і підприємництва,
Національний технічний університет
України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Щепіна Т.Г.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
і підприємництва,
Національний технічний університет
України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Kostiunik Olena

National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

Shchepina Tetiana

National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

Стаття присвячена дослідженню можливостей організацій соціальної економіки та соціального підприємництва для вирішення соціально-економічних проблем і підвищення добробуту громадян європейських країн. Визначено чотири основні типи організацій соціальної економіки, які надають товари та послуги своїм членам або суспільству в цілому. Розкрито основні принципи суб'єктів соціальної економіки. Розкрито переваги соціальної економіки, як: надання якісних робочих місць для всіх, поглиблення демократії, соціальні інновації, відстоювання рівності, боротьба зі зміною клімату, якісні послуги. Представлено приклади соціальних підприємств – Solar Sister, San Patrignano, Food Cycle UK, Sole Rebels, Dlight Design. Розкрито зміст поняття «соціальні інновації» наведено приклади соціальних інновацій таких як: чартерні школи, торгівля квотами на викиди та справедлива торгівля.

Ключові слова: соціальна та солідарна економіка, фінансування, мікрофінансування, соціальні підприємства, соціальне підприємництво соціальні інновації.

The article is devoted to the study of the possibilities of social economy organizations and social entrepreneurship (social innovations, social enterprises and social entrepreneurship) to solve socio-economic problems and improve the well-being of citizens of European countries. Four main types of social economy organizations that provide goods and services to their members or society as a whole are identified: cooperatives, mutual benefit societies, associations (including charitable ones) and foundations. It is proved that the main principles of social economy entities are the priority of people, social and environmental goals over profit, reinvestment of most of the profit to carry out activities in the interests of members/users or society as a whole and democratic governance. It is noted that the European Commission and the OECD Council have developed framework conditions for the functioning of the social economy; the EU also provides financial support to social entrepreneurship in the form of investments in capacity development, financial instruments and advisory support for providers of finance to social enterprises. The benefits of the social economy are revealed, such as: providing quality jobs for all, deepening democracy, social innovation, advocating equality, combating climate change, quality services. Examples of social enterprises are presented – Solar Sister, San Patrignano, Food Cycle UK, Sole Rebels, Delight Design. The meaning of the concept of "social innovation" is revealed as the process of developing and implementing effective solutions to complex and often systemic social and environmental problems in support of social progress. It has been proven that social innovation is the best means for understanding and creating social change in all its manifestations. Examples of social innovations include: charter schools – public schools that operate with some degree of independence from the traditional public school system, emissions trading – an approach to reducing pollution used to protect human health and the environment, and fair trade, which is that people in often poorer countries receive a fair share of the profits from the sale of their goods and can work in comfortable conditions.

Keywords: social and solidarity economy, financing, microfinancing, social enterprises, social entrepreneurship, social innovations.

Постановка проблеми. Європейський Союз та решта світу переживають руйнівні технологічні, соціальні та економічні зміни. Поява цифровізації, блокчейну, ШІ та великих даних, глобальне зростання нерівності та незахищеності робочих місць швидко змінюють наш світ. Ці тенденції несуть як нові можливості, так і нові виклики, що вимагає планувати колективне майбутнє. Соціальна економіка та соціальні інновації здатні допомогти у вирішенні соціально-економічних та екологічних викликів, що стосуються проблем, пов'язаних з подоланням бідності та безробіття, дискримінації та расизму, соціальної ізоляції та забезпечити розвиток системи охорони здоров'я, розбудову освіти, сприяти соціальній згуртованості та розвитку громад, збереженню навколишнього середовища та справедливому доступу до ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток соціальної економіки вимагає належних рамок умов, які вироблено Європейською

Комісією та Радою ОЕСР. Так, Європейською Комісією ухвалено «Повідомлення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського економічного та соціального комітету та комітету регіонів «Побудова економіки, яка працює для людей: план дій для соціальної економіки» (09.12.2021), в якому викладено план дій, спрямований на підтримку соціальної економіки Європейського Союзу (ЄС), де запропоновано ряд заходів на період 2021–2030 рр. щодо поліпшення рамок умов для соціальної економіки в ЄС, посилення соціальних інновацій, підтримку розвитку соціальної економіки та посилення її соціально-економічної трансформаційної сили [1]. Рекомендації щодо соціальної та солідарної економіки та соціальних інновацій ухвалені Радою ОЕСР на міністерському рівні за пропозицією Комітету з питань місцевої зайнятості та економічного розвитку (LEED) (10.06.2022) розроблено правову базу

та підтримуючу політику для розвитку та розширення суб'єктів соціальної економіки на різних рівнях управління відповідно до національних та інституційних рамок [2].

Посібник із правових рамок соціальної та солідарної економіки спрямований на підтримку країн, регіонів і міст, які бажають використовувати правові рамки як відповідний важіль для розвитку сприятливих екосистем соціальної та солідарної економіки (SSE) [3].

У публікації А. Нойя та Е. Кларенс запропоновано новий погляд на економічну теорію організацій соціальної економіки, їхню роль у мінливому політичному та економічному контексті, а також зв'язки з місцевим розвитком й розширенням прав і можливостей користувачів [4].

Проблеми соціальної економіки також привертають увагу вітчизняних науковців. У статті Корнецького А. та Колчина О. визначена сутність поняття «соціальна економіка», її мета; проаналізовано суб'єкти соціальної економіки: бізнес, асоціації, громадські об'єднання та фонди, кооперативи, соціальні підприємства та особливості їх функціонування в Україні [5]. Дзямуличем М. проведено дослідження особливостей формування сучасної системи соціальної економіки в Україні в умовах трансформації глобальної економіки під впливом розвитку інформаційних технологій [6]. Однак недостатньо розкриті можливості організацій соціальної економіки для вирішення соціально-економічних проблем європейських країн.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування можливостей організацій соціальної економіки (соціальні інновації, соціальні підприємства та соціальне підприємництво) для вирішення соціально-економічних проблем і підвищення добробуту громадян європейських країн.

Для досягнення мети було використано сучасні методи наукових досліджень, зокрема: абстрактно-логічні та розрахунково-конструктивні методи, статистичного спостереження, таблично-графічний.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна економіка – це значна частина європейської економіки, яка забезпечує переваги для населення, інвесторів та власників. Європейська комісія підтримує соціальну економіку та соціальне підприємництво. Згідно з Повідомленням комісії, соціальна економіка включає суб'єктів, які поділяють такі основні спільні принципи та риси: пріоритет людей, а також соціальних та/або екологічних цілей над прибутком, реінвестування більшої частини прибутку та надлишків для здійснення діяльності в інтересах членів/ користувачів («колективний інтерес») або суспільства в цілому («загальний інтерес») і демократичне управління та/або управління за участю [1].

Нині соціальна економіка поширилася у державній політиці на субнаціональному, національному та міжнародному рівнях. Соціальна економіка сприяє втіленню принципів Європейської основи соціальних прав і досягненню Плану дій до 2021 року та головних цілей до 2030 року та Цілей сталого розвитку. Метою Плану дій є посилення соціальних інвестицій, підтримка учасників соціальної економіки та соціальних підприємств у впровадженні соціальних інновацій і створенні робочих місць через ряд ініціатив у трьох сферах щодо створення відповідних рамкових умов для процвітання соціальної економіки; відкриття можливостей і підтримка розвитку потенціалу; підвищення визнання соціальної економіки та її потенціалу [1].

У Рекомендаціях ОЕСР визначено, що соціальна економіка (солідарна або соціальна та солідарна економіка) складається з набору організацій, таких як асоціації, кооперативи, взаємні організації, фонди та, віднедавна, соціальні підприємства. У деяких випадках громадські, масові та спонтанні ініціативи є частиною соціальної економіки на додаток до некомерційних організацій, останню групу часто називають економікою солідарності. Діяльність цих суб'єктів, як правило, керується суспільними цілями, цінностями солідарності, приматом людей над капіталом і, у більшості випадків, демократичним управлінням за участю [2].

Рекомендації включають дев'ять блоків, які забезпечують умови для функціонування соціальної економіки та допомагають у вирішенні проблем, що впливають на екосистеми соціальної економіки на міжнародному, національному та місцевому рівнях, як ось: формування культури соціальної економіки; створення сприятливих інституційних рамок; розробка сприятливих правових і регулюючих рамок; забезпечення доступу до фінансування; забезпечення доступу до державного та приватного ринку; підвищення кваліфікації та підтримка розвитку бізнесу; заохочення оцінки впливу та моніторингу; підтримка збору даних; заохочення соціальних інновацій.

Соціальна економіка – рушій економічного та соціального прогресу для всіх. Вона надає інноваційні рішення для вирішення сучасних економічних, соціальних і екологічних проблем (рис. 1).

Надання якісних робочих місць для всіх. Соціальна економіка створює якісні робочі місця для всіх через колективне підприємництво, а також через роботу та соціальну інтеграцію знедолених людей. Оскільки соціальна економіка закріплена на місцевому рівні, її підприємства та організації створюють робочі місця на місцевому рівні і, отже, сприяють місцевому економічному розвитку, а також територіальній згуртованості через міцні відносини з громадами.

Рис. 1. Переваги соціальної економіки

Джерело: побудовано авторами

Поглиблення демократії. Підприємства та організації соціальної економіки зміцнюють демократичні цінності завдяки своїй практиці управління, яка сприяє участі та відкритості через незалежне управління, демократичний процес прийняття рішень і перевагу людей і праці над капіталом у розподілі доходу.

Соціальні інновації. Соціальна економіка постійно впроваджує інновації для загального блага. Багато з його інноваційних ідей стали мейнстрімом, як-от етичне фінансування чи рух справедливої торгівлі. Ці підприємства та організації роблять внесок у розумне зростання та надання соціально інноваційних послуг, тісно співпрацюючи з державними органами, зацікавленими сторонами та користувачами, щоб знайти колективні рішення спільних проблем.

Відстоювання рівності. Підприємства та організації соціальної економіки прагнуть гарантувати рівні можливості, приділяючи особливу увагу маргіналізованим спільнотам і меншинам. Вони відстоюють їхні права, виступають за кращу політику, надають послуги та навчають, а також створюють можливості працевлаштування для мігрантів, бездомних, ромів, людей з обмеженими можливостями тощо. У сфері гендерної рівності жінки становлять понад 60 % робочої сили багатьох із цих підприємств і організацій.

Боротьба зі зміною клімату. Соціальна економіка є піонером циркулярної економіки, займаючись переробкою, повторним використанням і ремонтом товарів. Вона підтримує перехід до відновлюваних джерел енергії та сприяє сталому сільському господарству та сільському розвитку.

Якісні послуги. Підприємства та організації сфери охорони здоров'я та догляду намагаються покращити медичні та соціальні послуги щодо доступу до житла, допомогу людям похилого віку та людям з обмеженими можливостями, догляд за дітьми тощо.

Як зазначено в Плані дій соціальної економіки, відсутність доступу до фінансування є однією з перешкод для процвітання соціального підприємництва. ЄС надає доступ до інвестицій на суму до 500000 євро через Програму зайнятості та соціальних інновацій (EaSI). Доступна підтримка включає гарантію, інвестиції в розвиток потенціалу, фінансовий інструмент і консультативну підтримку для постачальників фінансів соціальних підприємств.

Крім того, інвестиції в акціонерний капітал соціальних підприємств були апробовані в рамках інструменту акціонерного капіталу Європейського фонду стратегічних інвестицій (EFSI), а саме через фонди, пов'язані з інкубаторами/акселераторами та спільними інвестиціями з ангелами соціального бізнесу.

Мікрофінансування та фінансування соціальних підприємств є ключовими факторами розвитку соціального та інклюзивного підприємництва. Ось чому ЄС надає підтримку постачальникам мікрофінансування та фінансування соціальних підприємств у формі повернення та безповоротного фінансування, щоб підвищити їхній потенціал у створенні робочих місць та розбудові більш соціальної та інклюзивної Європи.

Європейський соціальний фонд плюс (ESF+) є важливим джерелом фінансування для просування соціальної економіки та соціальних інновацій на національному, регіональному та місцевому рівнях. Організації соціальної економіки мають хороші можливості для досягнення більшості конкретних цілей ESF+, зокрема щодо підвищення інклюзивності ринків праці та доступу до якісної зайнятості [8].

Соціальна економіка є основним соціально-економічним елементом Європейської соціальної ринкової економіки, на її частку припадає 8 % ВВП ЄС. В ЄС налічується 2,8 млн. підприємств і організацій соціальної сфери, від малих і середніх підприємств до великих об'єднань, що становить 10 % усіх підприємств. Майже 13,6 млн. осіб – близько 6,2 % працівників ЄС – працюють на підприємствах соціальної економіки [8].

На рисунку 2 представлено частку зайнятості в сфері соціальної та солідарної економіки загальної зайнятості.

Соціальні підприємства є частиною соціальної економіки. Вони є приватними юридичними особами, незалежними від органів державної влади та мають певну організаційно-правову форму. Традиційно соціальна економіка включає чотири

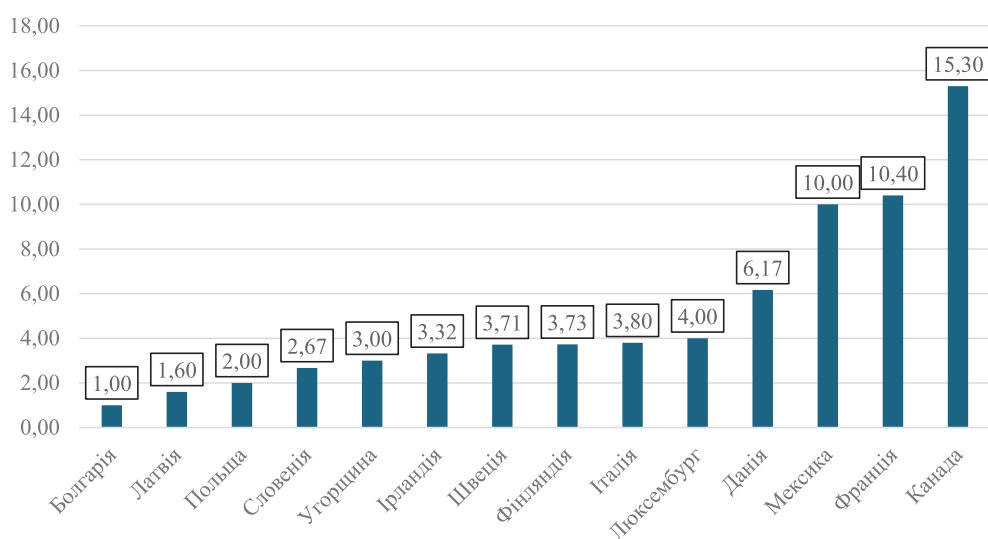

Рис. 2. Частка зайнятості в сфері соціальної та солідарної економіки (SSE) у загальній зайнятості, %

Джерело: побудовано авторами на основі [9]

основні типи організацій, які надають товари та послуги своїм членам або суспільству в цілому: кооперативи, товариства взаємної вигоди, асоціації (включаючи благодійні) та фонди.

Соціальні підприємства включають велику кількість людей, які займаються різними видами комерційної діяльності, продукуючи ряд товарів і послуг, і створюють мільйони робочих місць. Ось кілька прикладів соціальних підприємств (табл. 1) [10]:

Соціальне підприємництво та соціальні підприємства стали популярними та позитивними об'єднаннями для тих, хто намагається покращити світ, але соціальні інновації є кращим засобом для розуміння та створення соціальних змін у всіх їх проявах.

На думку Сари А. Соул, Ніла Малхотра, Бернадетта Клав'є дослідників Центра соціальних інновацій Стенфордського університету, соціальні інновації – це процес розробки та впровадження ефективних рішень для складних і часто системних соціальних і екологічних проблем на підтримку

соціального прогресу. Соціальні інновації не є прерогативою чи привілеєм будь-якої організаційної форми чи правової структури. Рішення часто вимагають активної співпраці між урядом, бізнесом і некомерційним світом [11].

Прикладами соціальних інновацій є чартерні школи, торгівля квотами на викиди та справедлива торгівля.

1. Чартерні школи – це державні школи, які працюють з певним ступенем незалежності від традиційної системи державних шкіл. Вони встановлюються статутом – договором про ефективність, у якому викладено місію школи, цілі та освітній підхід. Цей статут надається керівним органом, таким як шкільний округ, державна рада чи інша уповноважена організація.

Основними характеристиками чартерних шкіл: мають свободу розробляти власну навчальну програму та методи навчання; незважаючи на те, що ці школи працюють незалежно, вони несуть відповідальність за свою роботу та повинні досягти цілей, викладених у їх статуті; чартерні школи

Таблиця 1

Приклади соціальних підприємств

Назва підприємства	Зміст діяльності
Solar Sister	Створення можливостей для працевлаштування для жінок у країнах Африки на південь від Сахари, одночасно просуваючи чисті технології приготування їжі
San Patrignano	Безкоштовний реабілітаційний центр в Італії, який приносить дохід завдяки різноманітним творчим громадським проектам
Food Cycle UK	Зменшення харчових відходів з одночасним позбавленням від браку їжі
Sole Rebels	Ефіопська взуттєва компанія надає реальні робочі місця для місцевих жителів і виплачує 4-кратну мінімальну заробітну плату, медичне страхування та можливості для працівників з обмеженими можливостями
Divine Chocolate	Шоколадна компанія справедливої торгівлі, яка на 45% належить самим фермерам
Dlight Design	Продаж сонячних світильників громадам, які не мають надійної електроенергії

Джерело: побудовано авторами на основі [10]

пропонують батькам і учням альтернативу традиційним державним школам, часто зосереджуючись на певній освітній філософії, темах або спеціальних програмах [12].

2. Торгівля викидами, яку іноді називають «обмеженням і торгівлею» або «торгівлею квотами», – це підхід до зменшення забруднення, який успішно використовується для захисту здоров'я людини та навколишнього середовища. Програми торгівлі викидами мають два ключових компоненти: ліміт (або обмеження) на забруднення та оборотні дозволи, що дорівнюють ліміту, який дозволяє власникам дозволів викидати певну кількість (наприклад, одну тонну) забруднювача. Цей ліміт гарантує досягнення екологічної мети, а продаж дозволів забезпечує гнучкість для окремих джерел викидів для встановлення власного шляху відповідності. Оскільки дозволи можна купувати та продавати на ринку квот, ці програми часто називають «ринковими» [13].

3. Справедлива торгівля полягає в тому, щоб люди в часто бідніших країнах отримували справедливу частку прибутку від продажу своїх товарів і могли працювати в комфортних умовах. Символ справедливої торгівлі – “Fair Trade” (вимовляється як “fär träd”), що означає «чесна торгівля» свідчить, наприклад, про те, що у виробництві товарів не використовувалась дитяча праця та приділялася увага навколишньому середовищу [14].

Висновки. Головною метою соціальної економіки є створення кращих умов для людей як локально, так і в усьому світі, тоді як прибуток є лише засобом досягнення фінансових цілей. Соціальні інновації – це створення ідей для змін; соціальне підприємство – це бізнес-модель (комерційна чи некомерційна); нарешті, соціальне підприємництво залежить від мислення. Соціальні інновації передбачають створення та реалізацію нових ідей, практик і політики, спрямованих на вирішення соціальних проблем і підвищення добробуту громадян європейських країн. Залучаючи державні органи влади, громадянське суспільство, наукові кола та приватний сектор, соціальні інновації забезпечують можливість громадам брати активну участь у здійсненні змін.

Щоб повністю розкрити потенціал соціальних інновацій, необхідна сприятлива політична основа для підтримки соціально інноваційних рішень, сприяючи таким чином вирішенню соціально-економічних проблем, посиленню територіальної стійкості та кращому реагуванню на майбутні потрясіння.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Building an economy that works for people: an action plan for the social economy. Communication from the Commission to the European Parliament, the

Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 09/12/2021. URL: https://www.socioeco.org/bdf_fiche-document-7821_en.html

2. Recommendation of the Council on the Social and Solidarity Economy and Social Innovation. OECD/LEGAL/0472. 10/06/2022. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0472%20>

3. Policy Guide on Legal Frameworks for the Social and Solidarity Economy. Publications OECD 20 March 2023. URL: https://www.oecd.org/en/publications/policy-guide-on-social-impact-measurement-for-the-social-and-solidarity-economy_270c7194-en.html

4. Noya, A. and E. Clarence (eds.) (2007). The Social Economy: Building Inclusive Economies, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264039889-en>.

5. Корнецький А.О., Колчин О.Д. (2022) Соціальна економіка: характеристика та суб'єкти. *Економічний простір*. 2022. № 177. С. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-8>

6. Дзямулич М. Формування соціальної економіки в Україні. *Економічний форум*. 2022. № 1. С. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-3-1>.

7. Funding / Employment, Social Affairs & Inclusion. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1561&langId=en>

8. H5 The Social Economy URL: <https://www.social-economy.eu.org/the-social-economy/>

9. Social economy and social innovation. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/social-economy-and-social-innovation.html>

10. Social Innovation vs Social Enterprise (With Examples) URL: <https://www.wethinq.com/en/blog/2014/09/07/social-innovation-vs-social-enterprise.html>

11. Defining Social Innovation /Center for Social Innovation / Centers & Institutes URL: <https://www.gsb.stanford.edu/experience/about/centers-institutes/csi/defining-social-innovation>

12. The Difference Between Charter Schools and Traditional Public Schools. URL: <https://kiptexas.org/the-difference-between-charter-schools-and-traditional-public-schools/#:~:text=Charter%20Schools%3A%20Receive%20public%20fun>

13. About Emissions Trading Systems. URL: <https://icapcarbonaction.com/en/about-emissions-trading-systems#:~:text=In%20an%20emissions%20trading%20scheme,are%20included%20in%20the%20>

14. Gisela Horlemann. Fair Trade – fairer Handel bei Lebensmitteln: Eine Idee mit Erfolg. URL: https://www.vis.bayern.de/nachhaltiger_konsum/essen_trinken/fairtrade.htm

REFERENCES:

1. Building an economy that works for people: an action plan for the social economy. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 09/12/2021. Available at: https://www.socioeco.org/bdf_fiche-document-7821_en.html

2. Recommendation of the Council on the Social and Solidarity Economy and Social Innovation. OECD/LEGAL/0472. 10/06/2022. Available at: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0472%20>

3. Policy Guide on Legal Frameworks for the Social and Solidarity Economy. Publications OECD 20 March 2023. Available at: https://www.oecd.org/en/publications/policy-guide-on-social-impact-measurement-for-the-social-and-solidarity-economy_270c7194-en.html

4. Noya, A. and E. Clarence (eds.) (2007). The Social Economy: Building Inclusive Economies, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264039889-en>.

5. Kornetskyi A.O, Kolchyn O.D. (2022) Sotsialna ekonomika: kharakterystyka ta subiekty. [Social economy: characteristics and subjects]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 177, pp. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-8>

6. Dziamulych M. (2022). Formuvannia sotsialnoi ekonomiky v Ukraini. [Formation of the social economy in Ukraine]. *Ekonomichnyi forum*, no. 1, pp. 3–8. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-3-1>.

7. Funding / Employment, Social Affairs & Inclusion. Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1561&langId=en>

8. H5 The Social Economy. Available at: <https://www.socialeconomy.eu.org/the-social-economy/>

9. Social economy and social innovation. Available at: <https://www.oecd.org/en/topics/social-economy-and-social-innovation.html>

10. Social Innovation vs Social Enterprise (With Examples) Available at: <https://www.wethinq.com/en/blog/2014/09/07/social-innovation-vs-social-enterprise.html>

11. Defining Social Innovation /Center for Social Innovation / Centers & Institutes. Available at: <https://www.gsb.stanford.edu/experience/about/centers-institutes/csi/defining-social-innovation>

12. The Difference Between Charter Schools and Traditional Public Schools. Available at: <https://kipptexas.org/the-difference-between-charter-schools-and-traditional-public-schools/#:~:text=Charter%20Schools%3A%20Receive%20public%20fun>

13. About Emissions Trading Systems. Available at: <https://icapcarbonaction.com/en/about-emissions-trading-systems#:~:text=In%20an%20emissions%20trading%20scheme,are%20included%20in%20the%20>

14. Gisela Horlemann. Fair Trade – fairer Handel bei Lebensmitteln: Eine Idee mit Erfolg. Available at: https://www.vis.bayern.de/nachhaltiger_konsum/essen_trinken/fairtrade.htm